

הנשים אשמות תמיד

קובי ניב

סידרת הטלוויזיה 'הפרקליטים' מציגה דרך בתי המשפט ומשרדי עורכי הדין חברה אמריקנית שהכל בה תקין ודבר אינו תקין. היא משבחת לכאורה את הנשים על הצלחתן ונחישותן, אבל אינה מסוגלת לסלוח להן על פירוק מוסד המשפחה

כותב המאמר הוא ראש מסלול תסריטאות בחוג לקולנוע ולטלוויזיה באוניברסיטת תל-אביב, מרצה לתסריטאות במרכז בורדה לתקשורת חדשנית באוניברסיטת בן-גוריון שבנגב, ומבקר הטלוויזיה של 'תרבות מעריב'. פירסם עד כה שלושה ספרים בתחום הקולנוע - 'איך לכתוב תסריט' (1994), 'על מה הסרט הזה?' (1999) ו'החיים יפים אבל לא ליהודים' (2000)

הפוליטיית", כאן ואולי בכלל, מצג שווה שבחיותו חלון ראווה מקושט, ובתוכו סחורה אחרת, פגומה וירדועה? לא צריך להיות סוציולוג המתמחה בחברה האמריקנית כדי לענות על השאלה הזו. גם בסידרה עצמה, מאחורי המעטה הרקיק של "התקינות הפוליטית", מבצבצת בכל זאת האמת. לכאורה, בכל האמור ביחסי שחורים ולבנים הכל בסידרה זך כשמן, ואולם כשמגיעים הדברים לזיווגים, מסתיימת לפתע "התקינות הפוליטית" כלא היתה, והזוגות "מסתדרים" לפי צבעם וגזעם. בובי הלבן עומד להינשא ללינרסי הלבנה. לפני כן היה לו רומן עם התובעת הלבנה, הלן. לאחר השותפים הלבנים יש רומן עם שופטת, לבנה כמוכן. ואילו גרושתו של יוג'ין השחור היא - כמה לא מפתיע -

במשרד הפרקליטים המכבב בסידרה שישה שותפים, שנבחרו בהתאם לרוח "התקינות הפוליטית" המנשבת באקדמיה ובתקשורת האמריקנית. שלושה גברים ושלוש נשים, מהם ארבעה לבנים - שני גברים ושתי נשים; ושני שחורים (או כפי שהם נקראים בשפת "התקינות הפוליטית" - אפרראמריקנים) - גבר אחד ואשה אחת. האם המבנה הזה מייצג את מבנה החברה האמריקנית? מובן שלא. אמנם קבוצות הגברים והנשים מהווים כל אחת כ־50 אחוז מהאוכלוסיה האמריקנית, ואוכלוסיית תבל בכלל, אבל לעומת זאת השחורים בארצות הברית הם כ־12 אחוז מהאוכלוסיה, ולא 33 אחוז. או שמא דווקא בין עורכי הדין גבוה שיעורם של השחורים יותר מאשר בקרב האוכלוסיה הכללית?

הפרקליט, ריימונד אוז, מעוצב על פי המודלים האמריקניים הקלאסיים של הגבר של פעם, כפי שהותוו על ידי סרטי המיתוסים הגדולים של הקולנוע ההוליוודי - אקדוחני המערבונים, גיבורי המלחמה, הבלשים הפרטיים ודומיהם

שחורה, וכשהיא יוצאת עם גבר אחר, גם הוא כמוכן שחור. יש גבול ברור, כך מתברר, גם למה שאבירי "התקינות הפוליטית" מוכנים לסבול. "התקינות הפוליטית" האמריקנית, כפי שהיא עולה מהסידרה הזאת, היא פסאדה, המציגה מצב שקרי, שמטרתו לא לתקן את המציאות, כפי שטוענים נוסריה ורבנייה של "התקינות הפוליטית", אלא דווקא לטשטש את המציאות ולהסתיר את האמת.

לאיש מששת הפרקליטים שבמשרד (והדברים נכונים גם לגבי המזכירה, התובע, והתובעת) אין משפחה. לכל אחד ואחת מהם יש או היתה, כמוכן, משפחת מקור, שלתוכה הם נולדו, אבל לאף אחד ואחת מהם, למרות גילם המתקדם, אין משפחה שהקים בעצמו. הכוונה היא למשפחה כמוכן ובהרכב הישן - גבר, אשה וילדים. שניים מהפרקליטים עומדים, כאמור, להינשא זה לזה, אבל לא יותר מזה. יוג'ין הוא היחיד מביניהם שהקים משפחה בעבר,

לעומת זאת, במציאות גבוה אחוז השחורים בבתי הסוהר בארצות הברית יותר משיעורם באוכלוסיה הכללית, אך בחמשת פרקי הסידרה שנצפו לא עומד אפילו פעם אחת נאשם שחור לדין. רק לבנים (ולבנות. בנקודה זו נשמרת "התקינות הפוליטית") הם הנאשמים והפושעים. כותבי הסידרה גם טורחים לחלק את תפקידי ייצוג הנאשמים בהתאם לתקנות "התקינות פוליטית" - שני הפרקליטים השחורים מגינים על רוצחת לבנה. גבר מגן על אשה שרצחה אנס ואילו התובעת היא אשה. אשה אחרת מייצגת רוצח סידרתי של נשים המבקש להשתחרר, כאשר מולה מתייצב גבר המתנגד לבקשה, וכן הלאה.

לכאורה, אם כן, בהתאם לתקנות "התקינות הפוליטית" הכל תקין להפליא, ושוויון מתימטי מדויק שורה בין גברים לנשים, והס כמוכן מלהזכיר גזענות או אפליה אפילו כלפי אפרראמריקנים. אבל האם התמונה הזאת, שמציגה "הפרקליטים", אכן מייצגת את המצב האמיתי בחברה האמריקנית? או שמא משמשת "התקינות

וגם נולד לו ילד, אלא שהמשפחה שהוא הקים התפרקה: הוא התגרש, ובנו נותר אצל גרושתו. כלומר – גם לו אין משפחה, שכן זו שהקים – התפרקה.

אייבשלותם ואייכולתם של גברים ונשים בגילים מבוגרים למדי להקים משפחה אינו מאפיין המיוחד דווקא את "הפרקליטים". אדרבא, זהו מרכיב נשנה ביצירות הקולנוע והטלוויזיה האמריקניים של השנים האחרונות. אחת היצירות הבולטות באופן בוטה בתחום הזה היתה "סיינפלד", שגיבוריה בני השלושים והארבעים פלוס עסקו כל חיי הסידרה בסוגיות המעסיקות בני נעורים, ואף אחד ואחת מהם לא התקרב אף פעם להקמת משפחה והולדת ילדים, וזאת גם כשהגיעו לגילים שבהם כבר אמורים ילדיהם ללמוד בקולג'.

ב"הפרקליטים" המצב מובהק לא פחות: לא רק לגיבורים הקבועים אין משפחה, אלא גם לגיבורים האחרים, המזדמנים, בפרקיה השונים של הסידרה. פרקים 61 ו-62 עוסקים בסיפורו של פרקליט קשיש, מפורסם ונערץ בשם ריימונד אוו, שלקה בשבץ ובשל כך בהתקפי שיכחה וזעם. בעקבות כך פונה אשתו לבית המשפט כדי שזה יכריז עליו כ"בלתי כשיר", אבל או רוצח אותה או ועומד לדין. והנה, תוך כדי כך מתגלה לצופים עובדה מעניינת – לבני הזוג הקשישים הללו אין ילדים, וכמוכן גם לא יהיו ילדים. פרק 63 עוסק במשפחה של בחורה שרצחה את אמה בגלל שבילדותה אביה תקף אותה מינית והאם לא הגנה עליה.

משפחת המקור הזו היא כמוכן פגומה, וכך גם המשכה: הבחורה הרוצחת לא הקימה משפחה משלה, ואילו אחותה, שגם היא נוצלה מינית על ידי האב, אינה מסוגלת אפילו לקיים יחסי מין עם גבר. בפרק 64 עומדת בחורה לדין על שרצחה גבר שאנס אותה. והנה, במשפט היא מספרת – מבלי שיהיה לדבר צורך עלילתי-תסריטי – שהיא גודלה על ידי סבתה, כלומר – גם לה לא היתה ואין משפחה רגילה. פרק 65 עוסק ברצח בתוך משפחתו המפורקת של יוג'ין, וברוצח סידרתי שהרג חמש נערות, כלומר חיסל חמש משפחות.

המשפחה האמריקנית, על פי "הפרקליטים", קורסת, ולמעשה אינה קיימת עוד. ושוב – העיסוק בהתפרקותה של המשפחה בחברה האמריקנית אינו ייחודי ל"הפרקליטים", והוא עומד גם במרכזן של יצירות טלוויזיה

נשות המקצוע, מתפקדות עכשיו לחלוטין כגברים. לא רק שהן עסוקות בעיקר במקצוע ובקריירה שלהן כפי שעושים גברים, אלא שכמו גברים – הן גם אינן יולדות. כמלים אחרות: הנשים חדלו להיות אמהות. וזה, על פי "הפרקליטים", שורש הבעיה. המשפחה האמריקנית התפרקה, כך גורסת הסידרה, כי האשה האמריקנית בחרה לתפקד כגבר ולא כאשה, ו"התפטר" מתפקידיה כיוולדת וכאם, וממילא הביא הדבר לפירוקה של המשפחה.

במבט נוסף מתברר כי לא רק חמש הגיבורות הקבועות של הסידרה (שלוש הפרקליטות, המוכירה, והתובעת) אינן אמהות, כך גם כמעט כל הנשים האחרות המופיעות ב"הפרקליטים", שגם הן או שאינן אמהות, או שאינן מסוגלות למלא כהלכה את תפקידן האמהי. אשתו של הפרקליט הנודע איננה אמא. אין לה ילדים. תחת לתפקד כאמא נורמלית היא מתפקדת, במידה רבה, כאמו של בעלה. אמה של הבחורה שנוצלה מינית על ידי אביה גם היא אינה מתפקדת כאם, כי לא הגנה על בתה מבעלה. הבת הרוצחת ואחותה אינן מסוגלות להיות אמהות. רוצחת האנס איננה אמא, וגם לא היתה לה אמא. אפילו גרושתו

מאחר שהכעס הזה אינו יכול לבוא כלל לידי ביטוי, הוא נשאר כבוס ועצור בפנים, והופך לזעם עצום, שמתפרץ – לפחות בסידרת הטלוויזיה הזאת – ברציחתן הסיטונית של נשים ובזיכוי גורף של רוצחיהן

של יוג'ין, שמבחינה ביולוגית או טכנית היא אמא, מוצגת בסידרה כמי שאינה מתפקדת כראוי לאם, כי היא מביאה גברים הביתה בזמן שכנה נמצא בבית ורואה או יודע זאת. אף אשה בסידרה הזאת אינה מסוגלת להיות אמא.

❧ רצונה או אי יכולתה של האשה האמריקנית החדשה להיות אם, בא לידי ביטוי סמלי בסיפור המשנה של פרק 63, היכול לשמש כמשל למצב הנשיות והאמהות הכולל בארה"ב של היום. לינרסי, אחת הפרקליטות במשרד, אשתו המיועדת של בובי, השותף הבכיר, בוחרת ומודדת לעצמה שמלת כלה. חברתה הלן, התובעת, מתלהבת מהשמלה.

וקולנוע אמריקניות אחרות מהשנים האחרונות. היצירה המפורסמת שבהן היא הסרט "אמריקן ביטוי", שכל עיסוקו הוא בריסוקה של המשפחה האמריקנית, סרט שזכה – בדיוק בשל עיסוק זה – בהצלחה עצומה בקרב צופי הקולנוע בארצות הברית ובפרס האוסקר היוקרתי.

אבל למה כל זה קורה? מדוע התמוטטה המשפחה האמריקנית? סידרת "הפרקליטים" מציעה תשובה – הכל באשמת הנשים. הן אלה שהשתנו, והשינוי הזה הוא שמוטט את התא המשפחתי. אחד הפרקליטים במשרד (יוג'ין) הוא אבא, אבל אף אחת משלוש הפרקליטות, המוכירה, והתובעת – איננה אמא. הנשים בסידרה הזאת, בוודאי

לינרסי מציגה בגאווה את השמלה החרשה כפני בעלה המיועד, אולם זה מתאכזב וכועס. מתברר שבובי ביקש מלינרסי, וזו לדבריו הסכימה, שתלכש בטקס הנישואין שלהם את שמלת הכלולות של אמו המנוחה. אבל עכשיו לינרסי לא זוכרת את הבטחתה. סביב עניין השמלה מתרחש במהלך כל הפרק מאבק איתנים, המתפתח למריבה עצומה, עד כדי ביטול הנישואין על ידי לינרסי. שתי העמדות שמציגים הצדדים הניצים במאבק על

הנשים אשמות תמיד

השמלה – ברורות. בעוד בובי רוצה שאשתו המיועדת תיכנס לשמלת אמו, כלומר לתפקיד האם במשפחה, דורשת לינרסי שהנישואין יהיו שותפות. אבל השותפות של לינרסי מתכוונת אליה אינה שותפות במובן חלוקה שווה של הנטל המשפחתי, אלא במובן העסקי – שותפות כמו השותפות במשרד עורכי הדין בו שניהם שותפים. כששני הצדדים לא מצליחים להגיע להסכמה, מבטלת האשה את

נכנע בובי, נכנע הגבר, לכל תנאי אשתו המיועדת. הוא מוותר על דרישתו שתלכש את שמלת האם, כלומר שאשתו תקבל עליה את תפקיד האם, ותחת להקים משפחה הם מקימים שותפות עסקית, שבה תפקידה ומקומה של האשה הם כמקומו ותפקידו של הגבר. כלומר – בפירוש ובכירור, ומלכתחילה, מקומה ותפקידה של האשה בנישואין הללו אינו מקום ואינו תפקיד של אם. והנמשל, כלומר – פסק הדין, ברור: המשפחה האמריקנית מתפרקת, טוענת סידרת הטלוויזיה "הפרקליטים", כי הנשים לא רוצות ואולי גם לא מסוגלות יותר למלא את תפקידן כאמהות.

ואכן חמשת פרקי הסדרה שנצפו מלאים, בשל כך, זעם עצום כלפי נשים, זעם עצום עד כדי כך שהסדרה "מצדיקה" את רציחתן. במהלך הפרקים 61 ו-65 מתקיימים ארבעה משפטים של גברים ונשים שרצחו. בשלושה מהמשפטים דנים ברצח נשים (הפרקליט המפורסם עומד לדין על רצח אשתו, בחורה עומדת לדין על רצח אמה, רוצח סידרתי של חמש נשים צעירות מבקש להשתחרר לאחר עשרים שנה במוסד פסיכיאטרי סגור), ובמקרה אחד דנים ברצח גבר (בחורה שרצחה את מי שאנס אותה).

במציאות גבוה אחוז השחורים בבתי הסוהר בארצות הברית יותר משיעורם באוכלוסיה הכללית, אך בחמשת פרקי הסדרה שנצפו לא עומד אפילו פעם אחת נאשם שחור לדין

והנה, בשלושת המקרים בהם מרוכז ברצח נשים – יוצאים הנאשמים שרצחו זכאים ומשחררים לחופשי (הפרקליט רוצח אשתו והבחורה רוצחת אמה יוצאים זכאים, ואילו רוצח חמש הנשים זוכה בשחרור מוקדם). ואילו במקרה היחיד בו נרצח גבר, על ידי אשה שנאנסה על ידו – מורשעת האשה הרוצחת ונשלחת לכלא למאסר עולם. ראוי כאן להזכיר – מי שמשחרר את כל רוצחי הנשים, כולל הרוצח הסידרתי של הנשים, ולעומת זאת מושיב בכלא את רוצחת הגבר-האנס, אינם מושבעים אמיתיים מן המציאות, אלא מושבעים פיקטיביים בסידרת טלוויזיה, שתפקידם והחלטותיהם נכתבו על ידי יוצרי הסדרה. יוצרי הסדרה, כך עולה מחמשת הפרקים הללו, שכנראה לא במקרה עוסקים בנושאים אלה, מוציאים את זעמם על החלטתה של האשה האמריקנית החרשה שלא ללכוש יותר את שמלת האם, דהיינו, לחרול מלהיות אמה, לא רק על ידי רציחתן ההמונית (חמשת הפרקים עוסקים ברציחתן של שמונה נשים), אלא גם, ובעיקר, על ידי זיכוי סיטוני ושחרור גורף של כל רוצחי הנשים כולם ללא יוצא מן הכלל, מול הרשעה וכליאה בודדת אחת של אשה שרצחה גבר שאנס אותה.

דהיינו, בעוד שכלפי חוץ, חלון הראווה, הפסאדה – כפי שמחייבת "התקינות הפוליטית" – היא של חיוב, תמיכה ועידוד הנשים לפתח קריירות משלהן תוך הונחת תפקידיהן המסורתיים כאמהות; הרי שעמוק בפנים, בתוך מוחם ולבם של הגברים, מעוררת תנועת הנשים הזאת של פיתוח הקריירה וזניחת האמהות כעס גדול. ומאחר שהכעס הזה אינו יכול לבוא כלל – שוב, בגלל אותה "התקינות הפוליטית" – לידי ביטוי, הוא נשאר כבוש ועצור בפנים, והופך לזעם עצום, שמתפרץ – לפחות בסידרת הטלוויזיה הזאת – ברציחתן הסיטונית של נשים ובזיכוי גורף של רוצחיהן.

עיסקת הנישואין. היא לא מוכנה, בשום פנים ואופן, להיכנס לשמלת ולתפקיד האם. ואולם או, תחת איום ביטול הנישואין ותחת לחץ נוסף שמפעילה עליו הלן, בת זוגו לשעבר וחברתה של לינרסי,

